

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR

MUSTAFA GÖKŞİN AKYOL BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2021/28071
Karar Tarihi : 5/11/2025

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Recai AKYEL
Selahaddin MENTEŞ
Muhterem İNCE
Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER
Başvurucu : Mustafa Gökşin AKYOL
Vekili : Av. Celal ÜLGİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, pilot olarak görev yapmaktayken yükümlülük süresini tamamlayarak Türk Silahlı Kuvvetlerinden istifa eden başvurunun 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında görevine geri çağırılmasının akabinde zorunlu görev süresinin ikinci defa uzatılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/4/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Olağanüstü Hâl Sürecinde Uygulanan Tedbirler

5. Ülkemizin 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmasına ilişkin süreç, Millî Güvenlik Kurulu kararları, darbe teşebbüsünün bastırılmasının akabinde Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hâl (OHAL) süreci ve bu süreçte uygulanan tedbirler Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında detaylı şekilde yer almaktadır (*Aydın Yavuz ve diğerleri* [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-66; *Selçuk Özdemir* [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, §§ 20, 21; *Alparslan Altan*

[GK], B. No: 2016/15586, 11/1/2018, § 10; ayrıca bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı).

6. Özetle belirtmek gerekirse darbe teşebbüsünün bastırılmasının akabinde Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde 21/7/2016 tarihinden itibaren doksan gün süreyle OHAL ilan edilmesine karar verilmiştir. Üç aylık sürelerle uzatılan OHAL süreci 18/7/2018 tarihinde sona ermiştir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, §§ 47-66).

7. OHAL sürecinde genel ve soyut normlar ihdas edilerek alınan tedbirlerin yanı sıra kişiler hakkında doğrudan etki doğurucu nitelikte işlemler tesis edilmiştir. Örneğin 25/8/2017 tarihli ve 30165 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 694 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin (694 sayılı OHAL KHK’sı) 37. maddesiyle, Türk Silahlı Kuvvetlerinden (TSK) ayrılan pilot subayların uçuş için gerekli şartları sağlamaları ve haklarında yaptırılacak güvenlik soruşturmalarının olumlu olması kaydıyla ihtiyaç duyulan hava aracı tiplerinde on sekiz yıllık yükümlülük süresini tamamlamaları için yeniden subay nasbedileceklerine yönelik bir kural getirilmiştir.

8. Türkiye Cumhuriyeti 21/7/2016 tarihinde, Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne (AİHS/Sözleşme); Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine ise Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’ye (MSHUS) ilişkin derogasyon (askıya alma/yükümlülük azaltma) beyanında bulunmuştur. OHAL’in uzatılmasına ilişkin kararlar da Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bildirilmiştir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 50).

B. Yeniden Pilot Subay Olarak Nasbedilmeye İlişkin Süreç

9. Başvurucu, TSK bünyesinde pilot olarak görev yapmaktayken zorunlu yükümlülük süresini doldurmasını müteakip 11/2/2014 tarihinde görevinden ayrılmıştır. 15 Temmuz darbe girişiminin sonrasında kabul edilen 694 sayılı OHAL KHK’sının 37. maddesiyle 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu’na eklenen ek geçici 98. madde ile TSK’dan ayrılan pilot subayların yükümlülük süreleri on sekiz yıla çıkarıldığından bu kapsamdaki pilotlar kamu görevlerine geri çağırılmıştır. 25/8/2017 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren söz konusu OHAL düzenlemesi 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun’un 35. maddesiyle değiştirilerek kabul edilmiştir.

10. Anılan düzenleme kapsamında muvazzaf subaylığa nasbedilecekler kapsamına alınan başvurucu, on sekiz yıla çıkartılan yükümlülük süresini tamamlamak için 14/11/2017 tarihinde göreve katılım sağlamıştır. Devam eden süreçte 926 sayılı Kanun’un 113. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan “*Pilotaj eğitimi (pilot adaylarına verilen uçuş eğitimi) bitirenlerin yükümlülük süresi üç yıl ... daha uzatılır.*” hükmündeki “*üç yıl*” ibaresi 21/2/2019 tarihli ve 7166 sayılı Kanun’un 6. maddesiyle “*altı yıl*” şeklinde değiştirilmiştir.

11. Bunun üzerine başvurucu, pilotlar için zorunlu hizmet süresini 18 yıldan 21 yıla uzatan 7166 sayılı Kanun’la getirilen ek üç yıllık görev süresinin kendisine uygulanmaması için talepte bulunmuştur. Anılan başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine ise bu işlemin iptali talebiyle Balıkesir 2. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Dava

dilekçesinde başvuru; 12 yıl üzeri olan zorunlu hizmet süresini tamamladıktan sonra görevinden ayrıldığını, yeniden göreve çağırılması üzerine ise 14/11/2017 tarihinden itibaren subay pilotluk görevine zorunlu dönüş yaptığını, zorunlu hizmet süresinin ikinci kez uzatılması nedeniyle kanunların geriye yürümezliği ilkesinin ihlal edildiğini belirtmiştir. Ayrıca hukuki güvenlik ilkesi ile bağdaşmayan ikinci kez üç yıllık uzatmanın anayasal hak ihlaline sebebiyet verdiğini belirten başvuru, hukuka ve hakkaniyete aykırı olan zımnen ret işleminin iptalini talep etmiştir.

12. İdare Mahkemesince 24/9/2020 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; Türk Hava Kuvvetlerinin yapılanma sürecini hızlandırmak ve tecrübelilerden yararlanmak amacıyla 926 sayılı Kanun'a eklenen geçici 98. madde ile 18 yıllık hizmet süresinin tamamlanması için yeniden subay nasbedileceklerin düzenlendiği, idarece başvurunun hizmetine ihtiyaç duyulduğu, bunun üzerine başvurunun TSK bünyesine alındığı belirtilmiştir. Ayrıca 7166 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonucunda 926 sayılı Kanun'un 113. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan “üç yıl” ibaresinin “altı yıl” şeklinde değiştirildiği kararda vurgulanarak söz konusu yasal düzenlemenin başvurucuya uygulanacağı açık olduğundan dava konusu işlemden hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

13. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı istinaf kanun yolu başvurusu, İzmir Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesinin 18/2/2021 tarihli kararıyla İdare Mahkemesi kararının usule ve hukuka uygun olduğu gerekçesiyle kesin şekilde reddedilmiştir.

14. Nihai karar 19/3/2021 tarihinde öğrenilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. 926 sayılı Kanun'un ek geçici 98. maddesinin 7166 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrası şöyledir:

"Bu fıkranın yürürlüğe girdiği tarihten önce tabi oldukları yükümlülük sürelerini tamamlayarak Türk Silahlı Kuvvetlerinden ayrılan pilot subaylar, uçuş için gerekli şartları sağlamaları ve haklarında yaptırılacak güvenlik soruşturmalarının olumlu olması kaydıyla ihtiyaç duyulan hava aracı tiplerinde ilgili Kuvvet Komutanının teklifi ve Milli Savunma Bakanının onayı ile halihazırda 113 üncü maddenin birinci fıkrasının (d) bendinde pilotlar için belirlenen yükümlülük süresini tamamlamaları için yeniden subay nasbedilirler. Bunların emsallerinin bulunduğu rütbelere terfi işlemleri, 38 inci maddede belirtilen rütbe terfi şartları ve esasları aranmaksızın derhal yapılarak nasıpları emsalleri tarihine götürülür. Atanan pilot subayların dışarıda geçirdikleri süreler rütbe bekleme süresinden, uçuş süreleri ise uçuş hizmet süresinden sayılır..."

16. 926 sayılı Kanun'un 113. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinin 7166 sayılı Kanun'la değiştirilen ilgili kısmı şöyledir:

"Pilotaj eğitimini (pilot adaylarına verilen uçuş eğitimi) bitirenlerin yükümlülük süresi aln yıl ... daha uzatılır..."

17. 926 sayılı Kanun'un ek geçici 98. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"...Pilot subaylara 2629 sayılı Kanun uyarınca ödenecek uçuş tazminatı, uçuş sürelerine bakılmaksızın 23 uçuş hizmet yılı esas alınarak belirlenir. 2629 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin (h) bendi uyarınca yapılacak toptan ödemede, hizmet yılı döneminin başlangıç tarihi olarak bu madde kapsamında göreve başlanılan tarih esas alınır. Bunlara, en az 120 saat uçuş yaptıkları her görev yılı için, 2629 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin (h) bendi uyarınca 80 saat üzerinden hesaplanacak toptan ödeme tutarında ilave tazminat, damga vergisi hariç herhangi bir vergiye tabi tutulmaksızın her görev yılı sonunda ayrıca ödenir. Bu madde kapsamında yeniden subay nasbedilen pilotlara göreve başladıkları yıldan itibaren her hizmet yılının sonunda ödenecek toptan ödeme ve ilave tazminattan mahsup edilmek üzere her ay damga vergisi hariç herhangi bir vergiye tabi tutulmaksızın 10.000 Türk Lirası tazminat ödenir. Bu tazminat ödemeleri, toptan ödeme ve ilave tazminatın yetersiz olması durumunda personelden tahsil edilir. Her bir yıllık görev süresini tamamlayanlara, ilgili hizmet yılı için bu fıkra uyarınca toptan ödeme ve ilave tazminat ödenmez. (Ek cümle:12/6/2024-7517/16 md.) Ancak 113 üncü maddenin birinci fıkrasının (d) bendinde pilotlar için belirlenen yükümlülük süresini tamamlayarak Türk Silahlı Kuvvetlerinden ayrılanlara, mahsup uygulaması da dahil bu fıkra hükümleri çerçevesinde, tabi oldukları son hizmet yılının başlangıcı ile ayrıldıkları tarih arasındaki dönemde 80 saate kadar uçulan süreler için toptan ödeme, toplamda 120 saati geçmemek üzere 80 saatin üzerinde uçulan süreler bakımından ise her uçuş saati için uçuş tazminatının %14'ü oranında ayrıca ilave tazminat ödenir...."

18. 12/6/2024 tarihli ve 7517 sayılı Kanun'un 16. maddesi şöyledir:

"926 sayılı Kanunun ek geçici 98 inci maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiş, altıncı fıkrasında yer alan "bu madde kapsamındaki hakları korunmak suretiyle" ibaresi madde metninden çıkarılmış ve bu fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"Ancak 113 üncü maddenin birinci fıkrasının (d) bendinde pilotlar için belirlenen yükümlülük süresini tamamlayarak Türk Silahlı Kuvvetlerinden ayrılanlara, mahsup uygulaması da dahil bu fıkra hükümleri çerçevesinde, tabi oldukları son hizmet yılının başlangıcı ile ayrıldıkları tarih arasındaki dönemde 80 saate kadar uçulan süreler için toptan ödeme, toplamda 120 saati geçmemek üzere 80 saatin üzerinde uçulan süreler bakımından ise her uçuş saati için uçuş tazminatının %14'ü oranında ayrıca ilave tazminat ödenir."

"Muvazzaf subay olarak görevine devam eden personele, mahsup uygulaması da dahil ikinci fıkra hükümleri çerçevesinde, ilgili hizmet yılında bu maddeye tabi statülerinin sona erdiği tarihe kadar olan dönemde 80 saate kadar uçulan süreler için toptan ödeme, toplamda 120 saati geçmemek üzere 80 saatin üzerinde uçulan süreler bakımından ise her uçuş saati için uçuş tazminatının %14'ü oranında ayrıca ilave tazminat ödenir. Bu personele, muvazzaf subay olarak göreve devam etmeye başladıkları tarihten sonraki uçuş sürelerini kapsamak ve bu madde uyarınca haklarında uygulanan hizmet yılı takvimi esas alınmak kaydıyla, 2629 sayılı Kanun hükümlerine göre uçuş tazminatı ve toptan ödeme ile aynı Kanunun ek 1 inci maddesine göre ilave tazminat ödenir. Ancak, muvazzaf subay olarak göreve devam etmeye başladıkları hizmet yılında, bu fıkranın birinci cümlesi uyarınca ödenebilecek toptan ödeme ve ilave tazminata esas uçuş süreleri ile muvazzaf subay olarak göreve devam etmeye başladıkları tarihten itibaren zorunlu uçuş saatleri hariç 2629 sayılı Kanun hükümlerine göre ödenebilecek toptan ödeme ve ilave tazminata esas uçuş sürelerinin toplamı, bir hizmet yılında 2629 sayılı Kanun hükümlerine göre ödenebilecek toptan ödeme ve ilave tazminata esas azami uçuş sürelerinin toplamını geçemez."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 5/11/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu; zorunlu hizmet süresini tamamladıktan sonra TSK'daki görevinden ayrıldığını ancak çıkartılan yeni kanunla pilot subayların görev süresinin uzatılması nedeniyle kurduğu aile düzeninin ve sivil havacılık alanında çalıştığı iş düzeninin temelinden sarsıldığını, geçmişe etkili olarak zorunlu görev süresinin önce 18 yıla, ardından da 21 yıla uzatılmasının ise hukuki güvenlik ilkesini ihlal ettiğini belirtmiştir. Sonuç olarak başvurucu, zorunlu görev süresinin ikinci kez uzatılması nedeniyle hukuk devleti ilkesinin ve taleplerinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

21. Bakanlık görüşünde, somut olayla ilgili olarak Anayasa, ilgili mevzuat hükümleri ve Anayasa Mahkemesi içtihadı hatırlatılmış; Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede bunların ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı önceki beyanlarını tekrar etmiş olmakla birlikte keyfi uygulama sonucunda zorunlu çalışma süresinin 21 yıla çıkarılması nedeniyle maddi kayba uğradığını vurgulamıştır.

B. Değerlendirme

22. Anayasa'nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının, zorunlu hizmet süresini tamamlayarak istifa etmesinin akabinde zorunlu hizmet sürelerinin artırılmasını öngören yasal düzenlemeler doğrultusunda göreve yeniden çağrılmasına yönelik tesis edilen işleme karşı açtığı iptal davasının reddedilmesine ve bu suretle sivil havacılıkta devam eden mesleki kariyerinin sona erdirilmesine ilişkin olduğu görülmektedir. Kişilerin mesleki hayatlarının onların özel hayatlarıyla sıkı ilişkisinin olduğu ve meslek hayatına yönelik müdahalelerde özel hayata saygı hakkının gündeme geldiği yadsınamaz. Bununla birlikte öncelikle bu tür müdahalelerin hangi durumlarda özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmeye uygun olduğu veya başvuru konusu edilen uyuşmazlıkların hangilerinin bu bağlamda uygulanabilir kabul edileceği hususlarında belirlenen ölçütler dikkate alınarak değerlendirmeler yapılması gerekmektedir (*Tamer Mahmutoglu* [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, § 82; *Erdal Erbayram* [1. B.], B. No: 2019/25121, 7/6/2023, § 22).

24. Anayasa Mahkemesi, önceki birçok kararında özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilmesi için gerekli olan koşulların neler olduğuna dair detaylı değerlendirmelerde bulunmuştur (*Tamer Mahmutoglu*, §§ 84-90; *C.A. (3)* [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 97-101; *Ayla Demir İşat* [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§

106-110). Başvurucu hakkında gerçekleştirilen işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte müdahalenin başvurunun mesleki faaliyetlerinin aksamasına, kariyer planlarının değişmesine, sosyal çevresiyle olan ilişkilerine önemli derecede etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (aynı yönde ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. *Erdal Erhayram*, § 23).

25. Bunun yanında somut olayda zorunlu hizmet süresi üç yıl artırılarak göreve çağrılan pilot başvurunun göreve geri dönmesinin akabinde yapılan yasal değişikliklerle görev süresinin üç yıl daha uzatılması başvuru konusu yapılmıştır. Başvurucu anılan ikinci uzatma işlemine karşı iptal davası açmış olup davaya konu olan söz konusu işlemin OHAL sonrasında kabul edilen 7166 sayılı Kanun çerçevesinde tesis edildiği, dolayısıyla mevcut başvurunun *Erdal Erhayram* kararından farklı olarak Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında, olağan dönemde temel hak ve hürriyetlerin korunmasına ilişkin düzenlemeler çerçevesinde incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

27. Özel hayata saygı hakkına yönelik negatif ve pozitif yükümlülükler arasındaki sınırların kesin biçimde tanımlanması ve birbirinden ayrılması her durumda mümkün değildir. Devlet için öngörülen negatif yükümlülükler, her durumda özel hayata saygı hakkına keyfi surette müdahaleden kaçınmayı gerekli kılar. Pozitif yükümlülükler de özel hayata saygı hakkının korunmasını ve bireyler arası ilişkiler alanında olsa da özel hayata saygının güvencelerini sağlamaya yönelik olaya özgü tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. *Adnan Oktar* (3) [2. B.], B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32; *Ömür Kara ve Onursal Özbek* [2. B.], B. No: 2013/4825, 24/3/2016, § 46; *C.A.* (3), § 103).

28. Somut olayda başvurunun mesleki hayatına yönelik tedbirin 926 sayılı Kanun'un 113. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinin 7166 sayılı Kanun'la değiştirilmesinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda yapılan değişikliklerle zorunlu hizmet süresinin uzatılmasına ilişkin söz konusu tedbirin kamu gücünün kullanımından kaynaklandığı açıktır. Dolayısıyla somut başvuru devletin negatif yükümlülükleri bağlamında ele alınacaktır.

a. Müdahalenin Varlığı

29. Göreve geri çağırılması üzerine 14/11/2017 tarihinden itibaren pilot sınıfında subay olarak görevine zorunlu dönüş yapan başvurunun zorunlu hizmet süresinin ikinci defa uzatılmasıyla özel hayata saygı hakkına bir müdahalede bulunulduğu açıktır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

30. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 20. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlıklı 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

31. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

32. Somut olaya konu olan müdahalenin 926 sayılı Kanun'un 113. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinin 7166 sayılı Kanun'la değiştirilmesi sonucunda gerçekleştirildiği görülmektedir. Dolayısıyla müdahalenin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

ii. Meşru Amaç

33. Anayasa'nın 20. maddesinde özel hayata saygı hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte söz konusu hakkın hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Anayasa'nın 12. maddesinde düzenlendiği üzere temel hak ve hürriyetler kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder. Bu bağlamda özel sınırlama nedeni öngörülmemiş olan hakların dahi hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğu sonuca ulaşılabilmektedir. Ayrıca Anayasa'nın diğer maddelerinde yer alan kurallara dayanılarak da bu hakların sınırlanması mümkün olabilmektedir. Buna göre Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmektedir (AYM, E.2014/87, K.2015/112, 8/12/2015; E.2016/37, K.2016/135, 14/7/2016, § 9; E.2013/130, K.2014/18, 29/1/2014; *Ahmet Çilgin* [1. B.], B. No: 2014/18849, 11/1/2017, § 39). Bir başka deyişle temel hak ve özgürlüklerin kapsamının ve objektif uygulama alanının her bir norm yönünden bağımsız olarak değil Anayasa'nın bütünü içindeki anlama göre belirlenmesi gerekir (AYM, E.2017/130, K.2017/165, 29/11/2017, § 12; C.A. (3), § 110).

34. Somut olayda özel hayata saygı hakkına müdahale teşkil eden mesleğe ilişkin tedbirlerde millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunmasının kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasının hakkın doğasından kaynaklanan bir sınırlandırma nedeni olarak kabul edilebileceği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda somut olay özelinde başvurunun özel hayata saygı hakkına yönelen müdahalenin söz konusu sınırlama nedenlerine dayandığı ve bu suretle meşru amaç unsurunu taşıdığı sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için *Ayla Demir İşat*, § 122).

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

35. Anayasa Mahkemesi kararlarına göre *demokratik toplum düzeninin gerekleri* kavramı öncelikle ilgili hak yönünden getirilen sınırlamaların zorunlu ya da istisnai tedbir niteliğinde olmasını, başvurulabilecek en son çare ya da alınabilecek en son önlem olarak kendisini göstermesini gerektirmektedir. *Demokratik toplum düzeninin gereklerinden* olma, bir sınırlamanın demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacıyla yönelik olmasını ifade etmektedir (AYM, E.2016/179, K.2017/176, 28/12/2017; *Haluk Öktem* [GK], B. No: 2014/13433, 13/10/2016, § 49; *Erhun Öksüz* [GK], B. No: 2014/12777, 13/10/2016 § 53; *Ata Türkeri* [1. B.], B. No: 2013/6057, 16/12/2015, § 44; *Salim Onur Şakar* [2. B.], B. No: 2015/2711, 21/9/2017, § 35; C.A. (3), § 114).

36. Anayasa'nın 13. maddesinde *demokratik toplum düzeninin gerekleri* ve *ölçülülük* kriterleri iki ayrı ölçüt olarak düzenlenmiş olmakla birlikte bu iki ölçüt arasında ayrılmaz bir ilişki vardır. Ölçülülük ilkesinin amacı, temel hak ve özgürlüklerin gereğinden fazla sınırlandırılmasının önlenmesidir. Anayasa Mahkemesi kararları uyarınca ölçülülük ilkesi, sınırlama için kullanılan aracın sınırlama amacını gerçekleştirmeye uygun olmasını ifade eden *elverişlilik*, sınırlayıcı önlemin sınırlama amacına ulaşmak bakımından zorunlu olmasına işaret eden *gereklilik* ve araçla amacın orantısız bir ölçü içinde bulunmaması ile sınırlamanın ölçüsüz bir yükümlülük getirmemesi anlamına gelen *orantılılık* unsurlarını içermektedir (*Ferhat Üstündağ* [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, §§ 45, 48; *Bülent Polat* [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 106; *Tevfik Türkmen* [GK], B. No: 2013/9704, 3/3/2016, § 70; *Bülent Kaya* [GK], B. No: 2013/2941, 11/5/2016, § 82; C.A. (3), § 115).

37. Kişinin kamu görevlisi olması, kendisine sağladığı birtakım ayrıcalıklar ve avantajların yanında birtakım külfet ve sorumluluklara katlanmayı ve diğer kişilerin tabi olmadığı birtakım sınırlamalara tabi olmayı gerektirmektedir. Kişi, kamu görevine kendi isteği ile girmekle bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş sayılmakta olup kamu hizmetinin kendine has özellikleri, bu avantaj ve sınırlamaları zorunlu kılmaktadır (*İhsan Asutay* [2. B.], B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 38; *Serhat Oyman* [2. B.], B. No: 2017/25497, 13/10/2020, § 54).

38. Kamu hizmetlerinin sürekliliği ve düzenliliği ilkesi ile kamu görevlilerinin özel hayatına saygı hakları arasında adil bir dengenin gözetilmesi ve alınan tedbirin bireyselleştirilmesi gerekir. Başka bir anlatımla temel haklara müdahale teşkil eden işlemin temelini oluşturan meşru amaç karşısında bireye düşen fedakarlığın ağırlığı, başvurunun mesleğinin niteliği ve tabi tutulduğu işleme neden olan koşullar gözönünde bulundurulmalı, kamunun veya kimi zaman başka bir bireyin menfaati ile müdahalenin süjesi olan bireyin menfaati arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığı belirlenmeli ve tedbirin gerekliliği konusunda yeterli açıklamalarda bulunulmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Serhat Oyman*, § 55).

39. Ayrıca özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olma ve ölçülülük ilkelerine uygun olduğu konusunda idari ve yargısal makamlar tarafından oluşturulan gerekçelerin ikna edici nitelikte ilgili ve yeterli olması gerekir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Ata Türkeri*, §§ 45, 47; *Murat Deniz* [1. B.], B. No: 2014/5318, 21/9/2016, § 66). Yine söz konusu tedbirlerin yargısal denetiminin usule ilişkin

gereklilikler yerine getirilerek etkili bir şekilde ve makul bir süre içinde tamamlanması önemlidir (*Serhat Oyman*, § 56).

40. Anılan ilkeler bağlamında başvurunun özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturan tedbirin ölçülü olup olmadığı belirlenmeli; bu anlamda tedbirin süresi, kapsamı ve ağırlığı değerlendirilmelidir. Hayata geçirilen tedbir, tedbirin muhatabı olan bireyin aşırı şekilde külfet altına girmesine neden olmamalıdır (*Erdal Erbayram*, § 39).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

41. Somut olaya konu olan ikinci uzatmaya ilişkin tedbirden önceki tarihte gerçekleşen OHAL döneminde TSK'da farklı rütbelerde görev yapan birçok pilot subay kamu görevinden uzaklaştırılmış ve pilot subayların sayısında önemli derecede azalma meydana gelmiştir. Bu kapsamda ortaya çıkan pilot ihtiyacının giderilmesi ve pilot sayısının artırılması amacıyla çeşitli yöntemler içeren bazı yasal düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Tabi oldukları yükümlülük sürelerini tamamlayarak TSK'dan ayrılan pilot subayların görevlerine geri çağrılmaları da bu anlamda belirlenen yöntemlerden biri olmuştur. Yasal düzenlemeler ve bu kapsamda gerçekleştirilen işlemler, daha önce ayrılan pilot subayların tümünün otomatik olarak kamu görevlerine geri dönmelerine imkân vermemektedir. Buna göre başta fiziksel yeterlilikler olmak üzere gerekli şartları sağlayan ve haklarında yapılan güvenlik soruşturmaları olumlu şekilde sonuçlanan kişiler bu kapsama alınmaktadır (*Erdal Erbayram*, § 37).

42. Kuşkusuz ülke savunmasının herhangi bir şekilde zafiyete uğramaması ve millî güvenliğin temini açısından TSK bünyesinde görev yapan pilot subayların yeterli sayıda ve donanımda olmaları vazgeçilmez gerekliliklerden biridir. Uzun ve masraflı bir askerî pilotaj eğitiminin ardından pilot subay olmaya hak kazanılabileceği ve OHAL koşullarından kaynaklanan nedenlerle oluşan acil ihtiyacın hızlı bir şekilde giderilebilmesinin zaman alabileceği, mevcut kaynakların ya da sınıf değişikliği suretiyle elde edilen kaynağın yetersiz kalabileceği hususları birlikte düşünüldüğünde askerlik görev ve bilinciyle yetiştirilen ve farklı gerekçelerle görevlerinden ayrılan eski personelin göreve geri çağırılması şeklinde belirlenen aracın amacı gerçekleştirmeye elverişli olmadığı söylenemeyecektir (*Erdal Erbayram*, § 38).

43. Somut olaya göre göreve geri çağırılan pilotlar hakkında yapılan düzenlemeler ile zorunlu hizmet süreleri, yeni personel kaynağının oluşması ve mevcut personelin tecrübesinin artırılması için gerekli olabilecek süre gözetilerek belirli bir zaman dilimiyle sınırlandırılmıştır. Ancak pilot ihtiyacının ortadan kalkmaması nedeniyle belirlenen üç yıllık sürenin üç yıl daha uzatılması söz konusu olmuştur. Bu durumda öncelikle pilotluk eğitiminin zorlu bir süreç olduğu, pilotların eğitilmesinin, yetiştirilmesinin ve deneyimli bir pilot hâline getirilmesinin uzun sürdüğü, ekonomik olarak büyük fedakârlıklarla bir pilotun yetiştirilebildiği, ülke güvenliğinin sağlanmasında ise pilotların üstlendiği rolün önemli bir yere sahip olduğu vurgulanmalıdır. Böylelikle pilot ihtiyacının OHAL dönemi bittikten sonra da devam etmesi nedeniyle ülke güvenliğinin sağlanması adına pilotların zorunlu hizmet süresinin belirli bir süre uzatılması şeklindeki uygulamanın anılan kamu hizmetinin niteliği de gözönünde bulundurulduğunda gerekli olduğu ve keyfî olarak nitelendirilmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşmak mümkündür.

44. Kaldı ki görevlerine dönen pilot subayların terfi işlemlerinin ve nasıplarının emsalleri dikkate alınarak gerçekleştirileceği, atanan pilot subayların dışarıda geçirdikleri sürelerin rütbe bekleme süresinden, uçuş sürelerinin ise uçuş hizmet süresinden sayılacağı hüküm altına alınmıştır. Bununla birlikte uçuş tazminatlarının uçuş sürelerine bakılmaksızın 23 uçuş hizmet yılı esas alınarak belirleneceğine, en az 120 saat uçuş yaptıkları her görev yılı için 80 saat üzerinden hesaplanacak toptan ödeme tutarında ilave tazminat ile her ay 10.000 TL tutarında tazminatın -damga vergisi hariç- herhangi bir vergiye tabi tutulmaksızın görevlerine dönen pilot subaylara ödeneceğine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

45. Bunun yanında 7517 sayılı Kanun'un 16. maddesinde yapılan düzenlemeyle de belirlenen yükümlülük süresini tamamlayarak TSK'dan ayrılanlara, mahsup uygulaması da dâhil bu fıkra hükümleri çerçevesinde, tabi oldukları son hizmet yılının başlangıcı ile ayrıldıkları tarih arasındaki dönemde 80 saate kadar uçulan süreler için toptan ödeme, toplamda 120 saati geçmemek üzere 80 saatin üzerinde uçulan süreler bakımından ise her uçuş saati için uçuş tazminatının %14'ü oranında ayrıca ilave tazminat ödeneceği kararlaştırılmıştır. Böylelikle göreve geri dönen pilotların sivil havacılık koşullarında elde edilen gelirden mümkün olduğunca mahrum kalmamaları amaçlanarak mali koşullar yönünden yapılan iyileştirmelerle kapsamdaki kişilerin üstleneceği külfetlerin azaltılması yolunda adımlar atıldığı görülmektedir.

46. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde ülke savunması ve millî güvenliğin temin edilmesi konusunda oluşan acil ihtiyaç nedeniyle ortaya çıkan kamu yararı karşısında ilk olarak OHAL döneminde başvurunun görevine geri çağrıldığı anlaşılmaktadır. *Erdal Erbayram* kararında başvurunun özel hayata saygı hakkına etki eden anılan tedbirin OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen ölçütlere uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır (*Erdal Erbayram*, § 42). Somut olayda ise oluşan tecrübeli pilot açığının kapanması uzun bir süre aldığından ve belirlenen üç yıllık süreçte bu açık kapanmadığından başvurunun hizmetine duyulan ihtiyacın OHAL dönemi bittikten sonra da devam ettiği ortaya konulmuştur. Bu durumda mali koşullar yönünden yapılan iyileştirmeler de gözönüne alındığında OHAL süresinin bittiği dönemde ülke savunması ve millî güvenliğin temin edilmesi amacıyla pilot başvurunun zorunlu hizmet süresinin üç yıl uzatılmasıyla aşırı bir külfet altına sokulmadığı kanaatine varmak mümkündür. Sonuç olarak kamunun menfaati ile başvurunun kişisel menfaati arasında kurulmaya çalışılan dengenin adil olarak nitelendirilebileceği değerlendirildiğinden belirli bir süreye ve meşru amaca dayanarak yapılan uzatmanın Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında gerekli ve ölçülü olduğu anlaşılmıştır.

47. Açıklanan gerekçelerle başvurunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.